

PRZEWODNIK OŚWIATOWY

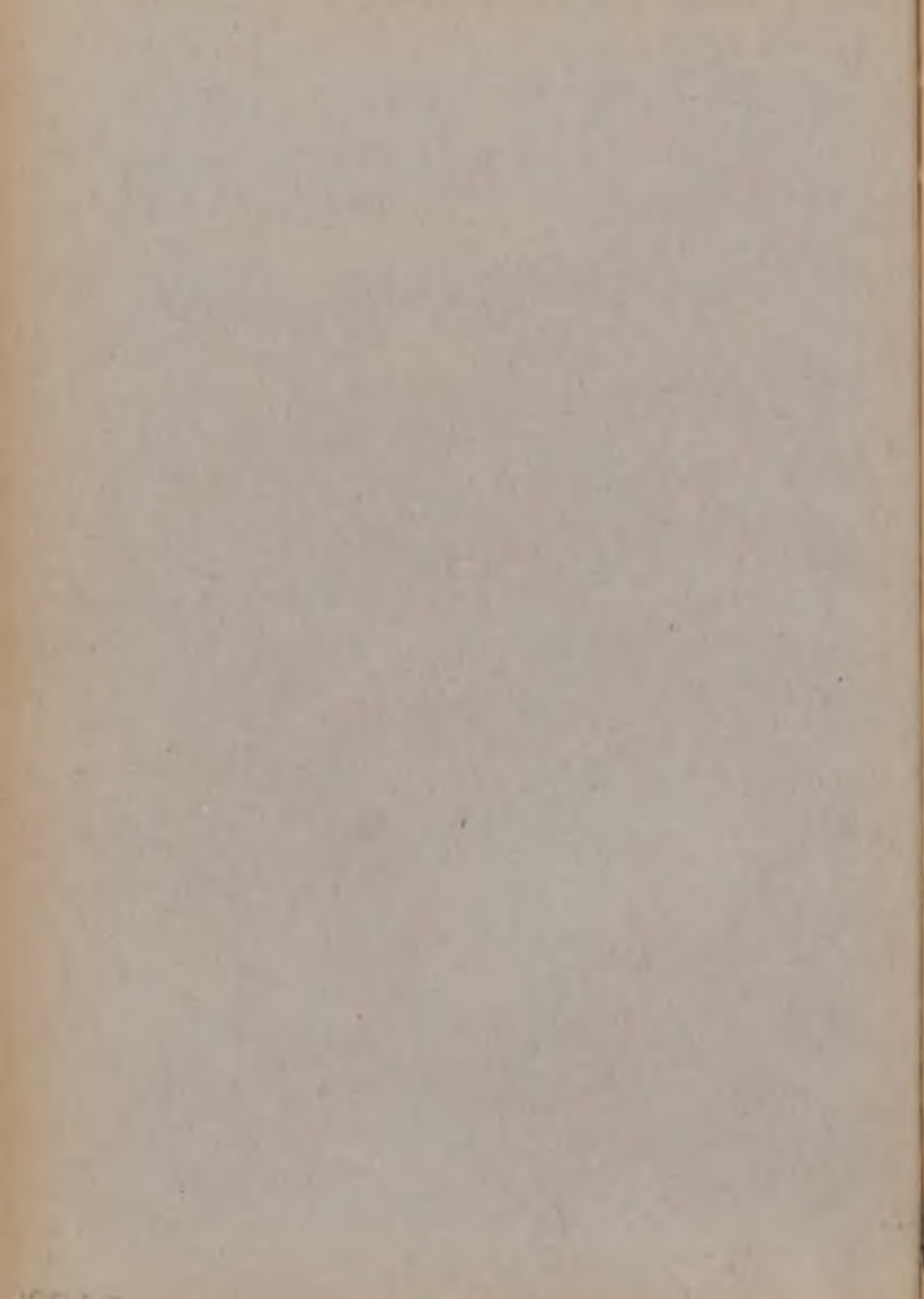
ORGAN TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ

TREŚĆ:

I. Walny Zjazd TSL

II. Kronika TSL

- 1) Z życia kół i czyteln
- 2) Nowe placówki

PRZEWODNIK OŚWIATOWY

ORGAN TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ

XXXIX WALNY ZJAZD DELEGATÓW TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ, ODBYTY W DNIACH 24 I 25 PAŹDZIERNIKA 1936 r., W KRAKOWIE.

PROGRAM ZJAZDU:

I-SZY DZIEŃ OBRAD:

Sobota, dnia 24 października 1936 r.

Od godz. 9—14:

Wydawanie kart uczestnictwa dla delegatów w biurze Zarz.
Gł. TSL, ul. św. Anny 5.

Godz. 10—11,30:

Zwiedzanie Muzeum Narodowego w Sukienicach.

Godz. 11,30—14:

Zwiedzanie Zamku Królewskiego na Wawelu.

Godz. 15:

- a) Komisja sprawozdawczo-finansowa: Referat «Działalność TSL w 1935 r.», wygłosi dr Stefan Uhma;
- b) Komisja biblioteczna: Referat «Czym należy się kierować w doborze książki dla czytelnika» (kryteria oceny książek), wygłosi dr Eustachy Gaberle;
- c) Komisja oświatowo-gospodarcza: Referat «Obecna sytuacja gospodarcza wsi i wnioski jakie z niej wypływają dla pracownika oświatowego», wygłosi Ludwik Osiecki.

Godz. 20:

Przedstawienie dla delegatów w Teatrze Miejskim: «Krakowiacy i Górale», opera narodowa w 3 aktach Wojciecha Bogusławskiego i Jana Nepomucena Kamińskiego w opracowaniu scenicznym Zygmunta Nowakowskiego. Kierownictwo muzyczne Kazimierza Mayerholda.

II-GI DZIEŃ OBRAD:

Niedziela, dnia 25 października 1936 r.

Godz. 9:

Uroczyste nabożeństwo w kościele św. Anny.

Godz. 10:

Plenarne posiedzenie Walnego Zjazdu:

- a) Otwarcie Walnego Zjazdu w sali Starego Teatru, ul. Jagiellońska 1;
- b) Referat p. t.: «Stosunki narodowościowe i wyznaniowe w Małopolsce Wschodniej a praca społeczna», wygłosi Kazimierz Piątkowski;
- c) Sprawozdanie komisji sprawozdawczo - finansowej i uchwalenie jej wniosków;
- d) Sprawozdanie Rady Nadzorczej Towarzystwa i udzielenie absolutorium Zarządowi Głównemu TSL za 1935 r.;
- e) Wybory uzupełniające do Zarządu Głównego i całej Rady Nadzorczej TSL;
- f) Sprawozdanie pozostałych Komisji i uchwalenie ich wniosków;
- g) Wnioski nadesłane w myśl § 90 statutu TSL;
- h) Zamknięcie XXXIX Walnego Zjazdu TSL.

Udział delegatów

Województwo Krakowskie: Andrychów 1, Babice, pow. Biała 4, Babice, pow. Chrzanów 1, Biała 2, Biała-Lipnik 2, Biała-Leszczyny 2, Bochnia 6, Brzesko 3, Brzeszcze 14, Brzezinka 2, Buczkowice 2, Bulowice 3, Bystra 2, Chełmek 7, Chrzanów 1, Cięcina, pow. Żywiec 1, Ciężkowice 5, Dąbrowa 1, Dębica 2, Gorzów 1, Hałcnów 1, Heczmarowice 3, Jasło 1, Jaworzno I 1, Jaworzno II 4, Jeleń 2, Jordanów 1, Kalwaria Zebrzydowska 2, Kaniów 1, Kąty 1, Kęty 1, Kwaczała 2, Koźnice Małe 4, Kościelec, pow. Chrzanów 2, Kraków Koło I. 20, Kraków Koło II. 8, Kraków Koło IV. 6, Kraków Koło VI. 9, Kraków Koło Młodych 5, Kraków Dz. XII i XIII 3, Krościenko 1, Krynica 1, Libiąż 2, Limanowa 2, Liszki 1, Luszowice 1, Łągiewniki 4, Łęki-Zasole 1, Mielec 2, Miękinia 4, Miłowka 1, Mikuszowice 1, Mogiła 1, Myślachowice 3, Myślenice 3, Niedzieliska 4, Nowy Sącz 3, Nowy Targ 2, Oświęcim 1, Oświęcim-Baraki 2, Pawlusie 2, Płaza 2, Pisarzowice 1, Piądnik Czerwony 4, Prokocim 8, Przegorzaly 4, Piwniczna 1, Rabka 1, Rajcza 1, Rajsko 1, Rudawa 1, Rygllice 1, Skawina 2, Szczakowa 2, Szczawnica 1, Szczyrk 1, Straconka 2, Stróże 1, Sucha 1, Siersza 1, Tarnów 6, Tuchów 2, Ujsoły 2, Wadowice 3, Wróblowice 2, Węgierska Górka 3, Wilamowice 1, Wołowice 1, Wieliczka 4, Wiśnicz Nowy 4, Zakopane 1, Zator 1, Żywiec 1. Razem delegatów 240.

Województwa lwowskie. Teren Wydziału Ścisłego: Brzozów 1, Grodzisko 1, Kolbuszowa 2, Krosno 1, Leżajsk 1, Łańcut 2, Przeworsk 1, Rzeszów 7, Sokołów 1, Strzyżów 2, Tarnobrzeg 1, Ulanów 1. Razem delegatów 21.

Województwo lwowskie. Sekeja Wschodnia: Dobromil 2, Drohobycz 4, Gródek Jagielloński 5, Jarosław 5, Lubaczów 1, Lwów: im. E. Adama 4, Lwów: Akademickie 6, Lwów: im. Goldmanna 1, Lwów: Legionów 1, Lwów-Lewandówka 7, Lwów: Koło Pań 1, Lwów: im. Marsz. Piłsudskiego 5, Lwów-Sygniówka 2, Lwów-Zniesienie 1, Lwów: im. Żeromskiego 3, Mościska 1, Nowe Miasto 1, Przemyśl: Koło im. Asnyka 1, Przemyśl: im. Sienkiewicza 4, Rawa Ruska 2, Rodatycze 1, Sambor 3, Sanok 2, Sokal 1, Truskawiec 1, Turka n. Stryjem 2, Tustanowice 1, Wybranówka 1, Żółkiew 1. Razem delegatów 70.

Województwo stanisławowskie: Dolina 1, Hołyń 1, Jabłonów 1, Kałusz 1, Kołomyja 1, Kosów 2, Rypne 2, Stanisławów 4, Stryj 1, Tłumacz 1, Załuszcze Dworzec 2. Razem delegatów 17.

Województwo tarnopolskie: Borszczów 2, Brody 1, Brzeżany 1, Chocaczków 1, Czortków 1, Czortków Stary 2, Jezierna 1, Kaczanówka 1, Kamionka Strumiłłowa 1, Kuthorz 1, Nowe Sioło 1, Podhajce 3, Skałat 2, Starobrody 1, Tarnopol 7, Zbaraż 1, Zborów 1, Złoczów 3. Razem delegatów 31.

Prócz tego w Walnym Zjeździe wzięli udział następujący członkowie Zarządu Głównego TSL.: Bednarska Maria, Lwów; Błażewski Henryk, Lwów; dr Cichocki Marian, Kraków; Cierniak Antoni, Buczkowice; ks. dr Długosz Teofil, Lwów; Dreziński Jan, Kraków; dr Dwernicki Tadeusz, Lwów; Jaworska Maria, Lwów; Malicki Tomasz, Tarnopol; ks. dr Moliński Andrzej, Kraków; Nuzikowska Helena, Lwów; Osiecki Ludwik, Kraków; Ostrowski Witold, Kraków; dr Poratyński Jan, Lwów; Sedlaczek Franciszek, Lwów; Sieńko Władysław, Kraków; Sokulski Justyn, Kraków; dr Stroński Zdzisław, Stanisławów; dr Studentowicz Czesław, Kęty; dr Topolnicki Józef, Kraków; dr Uhma Stefan, Lwów; dr Wnęk Władysław, Kraków; dr Ziemnowicz Mieczysław, Lwów.

Z ramienia Zarządów Związków Okręgowych Przewodniczący Związków: Brydak Edward, Rzeszów; inż. Cyło Walenty, Nowy Sącz; inż. Gąsiorowski Witold, Brzeszcze, dr Orliński Henryk, Tarnopol.

Z ramienia Rady Nadzorczej: Dadlezowa Paulina, Rawa Ruska; Greger Józef, Lwów; inż. Kostecki Edward, Kraków; dr Kumaniecki Kazimierz Władysław, Kraków.

PIERWSZY DZIEŃ ZJAZDU.

W myśl programu odbyło się w pierwszym dniu Zjazdu, w godzinach przed południowych, zwiedzanie Muzeum Narodowego i Zamku królewskiego na Wawelu, w którym wzięła udział większość delegatów przybyłych na Zjazd.

Po krótkiej przerwie obiadowej, o godz. 15-ej nastąpiło otwarcie obrad komisji zjazdowych w salach konferencyjnych Rady Miejskiej Miasta Krakowa, przy Placu WW. Świętych 3. Obrady trwały aż do godz. 19.30, po czym wszyscy delegaci udali się do Teatru Miejskiego im. Jul. Słowackiego, na uroczyste przedstawienie, urządzone przez Zarząd Gminy Miasta Krakowa dla Walnego Zjazdu Towarzystwa Szkoły Ludowej.

Komisja sprawozdawczo-finansowa

Posiedzenie komisji sprawozdawczo-finansowej zagaił p. dr Tadeusz Dwernicki ze Lwowa. Obszerne sprawozdanie z działalności TSL w 1935 r. złożył wiceprezes Zarządu Głównego TSL dr Stefan Uhna. Przewodniczył dr Tadeusz Dwernicki.

Prelegent stwierdził na wstępie znaczne podniesienie się działalności TSL w ostatnim roku sprawozdawczym w kilku dziedzinach. Na specjalne podkreślenie zasługuje wzmagająca się zwłaszcza od 1935 r. działalność wydawnicza Zarządu Głównego. Do «Przewodnika Oświatowego» stale ulepszanego przybył «Program pracy» i «Nasza praca», wydawana przez Sekcję Wschodnią Zarządu Głównego TSL we Lwowie. «Naszą pracę» zamierza się rozszerzyć po odpowiednim poparciu przez Koła. Niestety, jak dotąd, najwięcej abonentów jest z poza Towarzystwa.

Poważne rezultaty osiągnięto także na polu opieki nad młodzieżą. Towarzystwo utrzymuje szkoły powszechne i średnie z kilkunastu bursami dla młodzieży wiejskiej, udziela tej młodzieży stypendiów, buduje nowe budynki szkolne. Do tego przybyły jeszcze w ostatnich latach półkolonie letnie, które z 10 urządzonych w r. 1932 rozrosły się w roku bieżącym do imponującej liczby przeszło 700 półkolonij. W roku sprawozdawczym było ich 305, a kosztowały Towarzystwo 56.000 złotych.

Najwięcej dokonano w zakresie akcji bibliotecznej. Rok 1935 jest tu rokiem przełomowym. Po raz pierwszy przekroczono maksymalny stan posiadania, jaki Towarzystwo osiągnęło w r. 1913. Z końcem roku sprawozdawczego posiadało TSL 439 bibliotek stałych, 2.133 bibliotek ruchomych, 598.157 książek i 46.418 czytelników. Liczba wypożyczeń wyraża się cyfrą 1,144.836. W zakresie działalności bibliotecznej zmontowano biblioteki powiatowe o charakterze central, które są punktem wyjścia dla zaopatrzenia w książkę wsi.

Co do innych form pracy oświatowej należy podnieść, że chociaż liczba odczytów zmalała, to stały się one bardziej systematyczne, a nadto zorganizowano więcej kursów i poważną liczbę 48 Uniwersytetów Niedzielnych. Przy współdziałaniu innych organizacji urządzono 18 kursów gospodarczych. Rozpoczęto też radiofonizację czytelni i domów ludowych.

Uporządkowanie nieruchomości TSL w sensie prawnym postępuje stale naprzód. Obecnie znacznie więcej niż połowa nieruchomości jest już uporządkowanych. W ostatnim roku sprawozdawczym przybyło 69 nowych obiektów przeważnie na Wschodzie, tak, że z końcem roku sprawozd. posiadało Towarzystwo 907 nieruchomości.

Sprawą zmiany statutu zajmuje się obecnie po rozpatrzeniu jej przez Wydział Ścisły Sekcja Wschodnia i w niedługim czasie roześle Zarząd Główny projekt nowego statutu do Kół.

Sprawa finansowa TSL przedstawia się w nieco gorszym świetle. Przede wszystkim zaznacza się stale postępujące przerzucanie ciężarów na Zarząd Główny. Wysilek Kół w tej dziedzinie coraz bardziej maleje. Subwencje dla Kół przekroczyły w roku sprawozdawczym 157.000 złotych, czyli wynosiły więcej niż cały Dar Narodowy. Subwencje rządowe i inne, jakie Zarząd Główny otrzymał, wynosiły 68.000 złotych, co nie przekracza 6—7% wpływów budżetowych. Pocieszającym objawem jest to, że ofiarność społeczeństwa na Dar Narodowy podnosi się.

Na zarzut zasługuje działalność Kół. Mamy 466 Kół i 35.670 członków. Przedwojennej liczby członków 45.000 nie możemy jakoś osiągnąć. Wiele z Kół nie pracuje jeszcze na odpowiednim poziomie i nie nadsyła pomimo kilkakrotnych upomnień sprawozdań rocznych.

Przed wojną 25% od składek członkowskich 45.000 członków dawało Zarządowi Głównemu 16.000 koron, a dzisiaj na przeszło 35.000 członków wpływa z tego samego tytułu do kasy Zarządu Głównego tylko 5.700 złotych, zamiast 17.000 zł. Podobnie dzieje się z wpływami z Daru Narodowego. Datki zebrane na ten cel należą się w całości Zarządowi Głównemu. Niestety wiele z Kół nie może się przyzwyczać do bezzwłocznego odsyłania zebranych kwot, a co gorsze część ich zostawia na własne potrzeby, stawiając Zarząd Główny w bardzo przykrym położeniu. Przez ten system wyrządzają Kola ciężką krzywdę nie tylko organizacji, jako całości, ale także i społeczeństwu, nie wykazując jego prawdziwej ofiarności.

Kończąc swe przemówienie mówca nawołuje do zwiększenia wysiłków i karności organizacyjnej.

W dyskusji wzięło udział 17 delegatów.

Prof. Opala — Tarnopol — domagał się jaknajszybszego załatwienia zmiany statutu i uregulowania toku korespondencji między Kółami a Zarządem Głównym. W sprawozdaniu Zarz. Gł. pragnął widzieć więcej informacji o działalności Zarządów Powiatowych. Domaga się także zakładanie szkół średnich i burs przez TSL wszędzie tam gdzie tego potrzeba. W sprawie konieczności uchwalenia zmian statutu i rozszerzenia szkolnictwa średniego TSL zgłosił odpowiednie wnioski. Pierwszy został przy głosowaniu odrzucony. O zmianie statutu mówił także p. dr Studentowicz — Kęty — sprzeciwiając się pośpiechowi w tej sprawie.

P. dyr. Piątkowski — Lwów — poruszał sprawę Daru Narodowego. Co do wniosku p. prof. Opali — w sprawie szkolnictwa

uważał, że myśl jego jest dobra, ale wykonanie jej ryzykowne ze względów materialnych. P. sędzia Brydak — Rzeszów — przestrzegął w swym przemówieniu przed otwieraniem prawdopodobnie deficytowych szkół.

P. Baraniecki — Lwów — omawiając sprawozdanie, zgłosił wniosek o zmniejszenie wydatków na biura, instruktorów oraz wszelkie agendy i przedsiębiorstwa Zarządu Głównego. Przeciwni wnioskowi przemawiali panowie: sędzia Brydak i Kazim. Zyboriski — Rypne. Ostatecznie uchwalono wniosek przesłać Zarządowi Głównemu do rozważenia.

Sprawę umowy ze Zw. Nauczycielstwa Polskiego podniósł prof. Bojczuk — Rzeszów —, prosząc w tej sprawie o informacje. P. inż. Szweizer — Tarnopol — zgłosił wniosek o zerwanie tej umowy. Stanowisko jego podzielali panowie: Kociuba — Lwów — i prof. Zieliński — Stanisławów. Stanowczo sprzeciwił się temu prof. Opala. Wniosek inż. Szweizera upadł przy głosowaniu.

Omawiając różne zagadnienia związane z pracą w terenie, stawiał inż. Szweizer wydawnictwu «Nasza praca» zarzuty co do poziomu. Innych delegatów zajmowała sprawa jednania prenumeratorów dla tego wydawnictwa.

Plk. Zygmuntowicz — Lwów — mówił o akcji wydawniczej Zarządu Głównego i postawił wniosek o rozpisanie konkursu na powieści, pieśni i opowiadania o wojsku, legionach i t. d. Poza tym domagał się mówca zorganizowania w ważniejszych ośrodkach wiejskich szkół wyższego typu przy pomocy wędrownego nauczyciela. Na końcu swego przemówienia zapytuje o swój wniosek w sprawie przeniesienia Zarządu Głównego do Lwowa.

Prof. Jasiński — Stanisławów — omawiając sprawy związane z terenem stawia wniosek o podziękowanie wojsku i korpusowi oficerskiemu za współpracę z TSL.

Podobny wniosek o wyrażenie uznania i złożenie podziękowania Zarządowi Głównemu za owocną pracę około rozwoju Towarzystwa, wniósł dr Wagner.

Dr Dwernicki zgłosił wniosek, ażeby wobec wspaniałego wyniku w akcji bibliotecznej i coraz większego uznania, jakim się praca TSL wśród społeczeństwa cieszy, rozpocząć wzmoczoną akcję werbowania nowych członków.

P. Chwalibóg — Lwów — podniósł sprawę zniewagi, wyrządzonej Kołu im. Legionów przez Akad. Koło TSL we Lwowie i domagał się potępienia tego Koła. Popierał ten wniosek instr. Sietnicki — Lwów. Wniosek odesłano Zarządowi Głównemu.

Obszerną dyskusję zakończył wiceprezes dr Uhma końcowym przemówieniem, w którym zreasumował wnioski i odpowiedział na niektóre zarzuty.

Oświadczył, że w sprawozdaniu swym podnosił celowo słabe strony, mniej natomiast uwzględniał strony dodatnie pracy TSL. Co do zmiany statutu, to wyjaśnia, że nad nią się pracuje, ale na pośpiech pozwolić sobie tu nie można. Książnica lwowska jest pozornie droższa, lecz trzeba pamiętać, że jest ich trzy. Gdy chodzi o koszty organizacji i biur, to jesteśmy właśnie bardzo oszczędni. «Proświta» wydaje na ten sam cel przeszło 150.000 zł. W dalszym ciągu swego przemówienia poparł wnioski płk. Zygmuntowicza, prof. Opali w sprawie szkolnej i prof. Jasińskiego. Oświadczył się też za współpracą z Z. N. P. i innymi organizacjami. Co do sprawy narzucania Kołom kierowniczek półkolonij — odpowiada p. Florianowi ze Lwowa — Zarząd Gł. musi dbać o to, by to były kierowniczkami fachowe.

W głosowaniu przeszły wnioski dra Wagnera, prof. Jasińskiego, dra Dwernickiego, płk. Zygmuntowicza i prof. Opali w sprawie szkolnej.

Wnioski pp.: Chwaliboga, Baranieckiego i inż. Szweizera odesłano do Zarz. Gł. P. płk. Nosowicz — Jarosław — wycofał swój wniosek, z powodu istnienia podobnego wniosku innego delegata. Wniosek p. prof. Opali o uchwalenie zmian statutowych — upadł.

Komisja biblioteczna

Komisja biblioteczna skupiła 92 delegatów, którym przewodniczył członek Zarządu Głównego TSL p. Tomasz Malicki z Tarnopola.

P. dr Eustachy Gaberle wygłosił obszerny referat p. t.: «Czym należy się kierować w doborze książki dla czytelnika», przedstawiając zebrany ramowy schemat oceny książki, którym kierownicy bibliotek TSL mogą się posługiwać przy zakupie nowych książek. Referat ten zostanie wydrukowany w całości w jednym z numerów Przewodnika Oświatowego.

Następnie p. instr. Sedlaczek odczytał tezy referatu po czym odbyła się dyskusja.

Dyskusję podzielono na dwie części: a) nad referatem i tezami, b) nad sprawami dotyczącymi organizacji bibliotek.

W pierwszej części dyskusji wzięli udział panowie: Pogoda — Tarnów —, dr Gilewicz — Przemyśl —, ks. Załuczkowski — Skarlat —, instr. Wróblówna — Kraków —, Będkowski — Lwów —, instr. Sedlaczek — Lwów —, nac. Kołakowski — Kraków — i inni.

W sprawie schematu oceny były głosy podzielone, podnoszono bowiem, że nie można ich stosować wszędzie jednakowo.

P. Pogoda twierdził, że można go użyć w mniejszych bibliotekach, natomiast w dużych byłby on krępujący. Replikował p. instr. Sedlaczek, twierdząc, że schemat oceny podany przez referenta nie krępuje, lecz tylko podaje wskazówki, którymi należy się kierować przy doborze książek.

Większość mówców poruszała sprawę samego doboru książek. Dr Gilewicz radził go dostosować do środowiska, przy uwzględnieniu ideologicznych założeń TSL oraz kierunku twórczości narodowej. Na końcu swego przemówienia zgłosił następujące dezyderaty:

1) Biblioteki TSL należy uzupełniać przede wszystkim dobrymi utworami pisarzy polskich, których treść zgodna jest z założeniami ideowymi TSL.

2) Z literatury nie-polskiej należy wybierać jedynie utwory o faktycznie wysokiej wartości, pilnie przestrzegając, by do biblioteki Koła nie miała dostępu książka, propagująca «nowości» niezgodne z charakterem kultury polskiej.

3) Wzywa się Zarząd Gł., aby w celu ułatwienia bibliotekarzom doboru dobrej książki, ogłaszał za pośrednictwem «Przewodnika Oświatowego» książki zalecane do bibliotek TSL.

P. instr. Wróblówna podzieliła biblioteki na 3 grupy. Pierwsza grupa to biblioteki wielkie, dla których w sprawie doboru książek nie należy wprowadzać żadnych ograniczeń, za wyjątkiem tego, by unikały książek brukowych. Do drugiej grupy należą biblioteki mniejszych miast, które nie potrzebują nowości nabywać bezpośrednio po wydaniu, więc możnaby je zapoznawać z rynkiem wydawniczym za pośrednictwem okólników. Trzecią grupę tworzą t. zw. powiatowe biblioteki centralne. Przy zasilaniu ich należy pilnie zwracać uwagę na zainteresowanie środowiska. Badanie tego zainteresowania należy do bibliotekarzy central, którzy w tym celu powinni wyjeżdżać często w teren.

Inni mówcy poruszali braki bibliotek. Ks. Załuczkowski dopominał się o popularne książki fachowe dla wsi. Tak samo p. Będkowski, który stwierdził w bibliotekach brak książek, traktujących o życiu wsi. Ks. Załuczkowski proponował rozpisać ankietę na temat: «Jakiej książki potrzebuje wieś».

P. instr. Sedlaczek rzucił w swej replice następujące twierdzenia: nie ma zasadniczo podziału na książki dla miasta i książki dla wsi, istnieje tylko problem przygotowania i wyrobienia czytelnika. Poruszony przez przedmówców głód książek fachowych w rzeczywistości nie istnieje, o książki fachowe dopomina się tylko czytelnik wyrobiony, a nie masa. Konkurs na książkę z życia wsi nie jest aktualny, bo wieś nie koniecznie chce czytać o wsi; woli raczej czytać o życiu sfer mieszczańskich. Również

ankieta na temat, jakiej książki potrzebuje wieś, nie da dobrego wyniku, bo jakżeż wymagać od niewyrobionego czytelnika, ażeby wiedział jakich książek potrzebuje, należy raczej wpływać na bibliotekarzy wiejskich, ażeby wybierali to co na wsi pójdzie.

Sprawę bibliotekarzy poruszył jeszcze p. nacz. Kołakowski, podkreślając z naciskiem potrzebę ich należytego przygotowania. Bibliotekarzy nie należy bowiem uważać za robotów wydających książki, ale za odpowiedzialnych kierowników czytelnictwa. Ideałem do którego dążyć musimy jest, aby każdy bibliotekarz był odpowiednio przeszkolony.

Po uchwaleniu tez i zgłoszonych dezyderatów zabrał głos ponownie dr Gilewicz. Omawiając niski stan czytelnictwa na Wschodzie zwrócił uwagę na młodzież, domagając się dostarczenia jej książki wszędzie tam, gdzie tego zadania nie może zrealizować szkoła. W związku z tym zgłosił dodatkowo następujący dezyderat:

Walny Zjazd TSL wychodząc z założenia, że do czytelnictwa należy przygotować systematycznie człowieka od lat najmłodszych, poleca zainteresować się czytelnictwem młodzieży szkół powszechnych i organizować pomoc dla szkół na terenach narodo-wo-mieszanych, a szczególnie w zagrożonych ośrodkach o małym procencie ludności polskiej. Pomoc należy organizować w formie dawania kierownictwom szkół kompletów książek, wskazanych, jako lektura uzupełniająca dla młodzieży. Dezyderat przyjęto.

W drugiej części dyskusji nierównie krótszej zabrał głos p. Pogoda — Tarnów — w sprawie instrukcji tymczasowej o organizacji bibliotek TSL, zwracając uwagę na trudności wprowadzenia jej w życie. Na duże trudności napotykają przede wszystkim biblioteki wielkie. Porusza w szczególności niedogodność, wynikającą z obowiązku ściągania jednakowych opłat bibliotecznych od członków TSL i nie członków.

Ostatni zabrał głos p. instr. Sedlaczek, podkreślając konieczność wprowadzenia w życie instrukcji bibliotecznej, która powinna stworzyć ramy dla ich organizacji, gdyż stan niektórych bibliotek jest fatalny. P. Pieniążkowi odpowiedział mówca, że wkładka członkowska TSL nie może uprawniać do bezpłatnego korzystania z biblioteki.

Na tym zakmnął przewodniczący obrady Komisji bibliotecznej.

Komisja oświatowo-gospodarcza

Najwięcej uczestników Zjazdu wzięło udział w obradach Komisji oświatowo-gospodarczej, dając dowód, że zagadnienia gospodarcze wysuwają się w chwili obecnej na czoło w pracy

oświatowej pracownika TSL. Przewodniczył poseł dr Zdzisław Stroński. Referat p. t.: «Obecna sytuacja gospodarcza wsi i wnioski, jakie z niej wynikają dla pracownika oświatowego» wygłosił wiceprezes Zarządu Głównego TSL p. Ludwik Osiecki z Krakowa.

Przedstawiając zebranym obecną, ciężką sytuację gospodarczą wsi, podkreślał prelegent specjalne zadania, jakich się w tych warunkach musi podjąć TSL. Referat ten zostanie wydrukowany w całości w jednym z numerów «Przewodnika Oświatowego».

W bardzo ożywionej dyskusji wzięło udział 22 delegatów. Poruszano szereg zagadnień związanych z pracą w terenie. W związku z tym omawiano różne formy pracy oświatowej, jak zagadnienie skoordynowania wysiłków polskich stowarzyszeń i wciągnięcia do pracy kobiety wiejskiej, zagadnienie poprawy bytu osadników polskich w Małopolsce Wschodniej i związaną z tym sprawę organizacji zbytu, zagadnienie przeludnienia wsi polskiej i inne. Dyskusja miała zatem — zresztą zgodnie z założeniami referatu — charakter dwutorowy. Gdy chodzi o część oświatową dyskusji, to jako pierwsza zabrała tu głos p. inż. Tarnawska — Kosów —, nawołując do współpracy z innymi organizacjami polskimi, szczególnie z O. T. R., oraz o wciągnięcie do pracy kobiety wiejskiej. To samo zagadnienie poruszyła w swym przemówieniu członek Zarządu Gł. p. Nuzikowska — Lwów. Określając zakres pracy oświatowca, widzi go p. Nuzikowska w następujących zarysach: W sprawach fachowo-rolnych można tylko współpracować z właściwymi organizacjami i przygotowywać grunt przez szerzenie oświaty. Sprawę pomnożenia inteligencji wiejskiej musimy rozwiązać bezpośrednio przez przyjmowanie do burs młodzieży, która potem wróci na wieś. Nie mniej ważną jest dla nas sprawa kształcenia przodowników pracy oświatowej. Mówiąc o akcji półkolonijnej domagała się mówczyni większego wysiłku w organizowaniu półkolonij ze strony Kół.

P. Mrzygłodzki — Lwów — podaje projekt utworzenia uniwersytetu internatowego. Do projektu tego przyłączyła się p. wiceprezes Jaworska — Lwów — broniła jednak atakowanych przez p. Mrzygłodzkiego Uniwersytetów Niedzielnych. Ubytek liczby odczytów tłumaczyła przechodzeniem do intensywniejszych form pracy. Zdanie p. Jaworskiej — co do Uniwersytetów Niedzielnych — popierał p. inż. Cyło — Nowy Sącz. Podnosząc ich popularność dodał, że na żądanie absolwentów zamierza się nawet utworzyć kurs wyższy tych uniwersytetów.

P. Gączowski — Skalał — zwrócił uwagę na możliwość wciągnięcia do pracy bezrobotnej młodzieży z ukończoną szkołą średnią. P. dyr. Bułkowski — Tłumacz — domagał się dla terenów Małopolski Wschodniej większej ilości książek do czytania. P. ma-

gor Wójtowicz podnosił pocieszający objaw wzrastającej wśród chłopów ofiarności na budowę domów ludowych i fakt współpracy wojska ze społeczeństwem polskim na Wschodzie. Słabą stroną pracy oświatowej TSL widzi p. Zdzalka — Lwów — w tym, że rzekomo nie garnie się do niej cała inteligencja, lecz pozostawia tę sprawę nauczycielstwu i władzom administracyjnym.

Nierównie więcej mówiono o zagadnieniach gospodarczych. Prawie wszyscy mówcy poruszali te sprawy w swych przemówieniach. Konieczność podniesienia bytu osadników polskich podnosił p. dyr. Bułkowski, p. Chamuła — Kołomyja —, ks. dr Kotowski — Kamionka Strumillowa —, p. major Wójtowicz — Borszczów, p. Kosoń — Brzeszcze, p. Kuźma — Turka i p. Puziarski — Drohobycz.

Ks. Kotowski dodał tu, że gdy Niemcy prowadzili swoje osadnictwo na Pomorzu, to kolonista przychodził do gotowego. Dostawał nie tylko ziemię, ale i dom z zabudowaniami gospodarczymi i inwentarzem. P. Chamuła podnosił sprawę należytego zbytu płodów rolnych i hodowlanych, aby uchronić wytwórcę przed wyzyskiem nakładców i pośredników. Tę samą sprawę poruszył w swym przemówieniu p. mjr. Wójtowicz. Wszyscy mówcy, którzy poruszali zagadnienie osadnictwa, domagali się utworzenia specjalnego funduszu pomocy dla kolonistów. Ciekawe było oświadczenie p. Kudły — Wiśniowczyk. Jako osadnik patrzy on w przyszłość z ufnością i twierdzi, że osadnicy spełnią swe zadanie, jeżeli praca wśród nich będzie prowadzona należycie. Inteligencja idąca na wieś, musi tam iść ze słowem zrodzonym na wsi, bo inaczej słowa jej będą tylko pustym dźwiękiem. Oświadczył się on przeciwko udzielaniu osadnikom zapomóg, gdyż wtedy szliby na Wschód nie najlepsi, lecz tacy, którzy szukają łatwych warunków życia. Potrzebna natomiast jest pomoc w formie dogodnych kredytów.

P. inż. Cyło omawiając poruszone w referacie sprawy gospodarcze, zgłosił pewne poprawki do tez przedstawionych przez referenta, które następnie referent przyjął.

Ks. dr Kotowski, mówiąc o przeludnieniu wsi, wskazał jako Pomorzanie na to, że na Pomorzu niepodzielność gruntów skierowała ludność wiejską do rzemiosła i handlu. Sprawę skierowania ludności wiejskiej do handlu poruszał również p. Zdzalka.

P. Marek — Heczmarowice — omawiał ważne zagadnienie spółdzielczości i jej znaczenie dla ludności wiejskiej. W dyskusji wybijały się postulaty delegatów z terenu Małopolski Wschodniej, których wagę zebrani należycie oceniali. P. inż. Cyło oświadczył, że postulatów tych na Zachodzie nikt nie kwestjonuje i że chodzi właśnie o to, czy znajdą się pieniądze na wykonanie ich.

P. dr Marcinkowski domagał się tylko, aby nie kierowano jednostronnie całego wysiłku na Wschód, bo Zachód też ma ważne zagadnienia własne, których nie wolno pomijać bez szkody dla najistotniejszych interesów społeczeństwa.

Po wyczerpaniu dyskusji przyjął referent w swoim końcowym przemówieniu poprawki inż. Cyły. Wniosek o utworzenie funduszu pomocowego dla osadników proponował odesłać do Zarządu Głównego a wniosek stawiany przez kilku delegatów, aby Walne Zjazdy odbywać po miastach prowincjonalnych, potraktował jako rezolucję.

Uchwały zapadły jednomyślnie.

Na tym obrady zakończono.

DRUGI DZIEŃ WALNEGO ZJAZDU.

Drugi dzień Walnego Zjazdu rozpoczął się uroczystym nabożeństwem w kościele św. Anny, które odprawił ks. prałat Masny.

Przed godz. 10 zgromadzili się delegaci w wielkiej sali Starogo Teatru, gdzie wkrótce potem rozpoczęły się obrady. Otwarcia Walnego Zjazdu dokonał prezes TSL p. Witold Ostrowski, wygłaszając następujące przemówienie:

SZANOWNI PAŃSTWO!

Otwieram trzydziesty dziewiąty Walny Zjazd Delegatów Towarzystwa Szkoły Ludowej. Stwierdzam, że wobec brzmienia § 88 statutu TSL liczba delegatów jest wystarczająca dla prawomocności obrad.

Na wstępie pragnę serdecznie powitać tych wszystkich, którzy zaszczytli nas Zjazd swą obecnością. Przede wszystkim mam zaszczyt powitać przedstawiciela Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w osobie Pana Wizytatora Feliksa Popławskiego, witam przedstawiciela władz wojewódzkich w osobie Pana Wicewojewody Dra Piotra Małaszyńskiego, przedstawiciela Kuratora Okręgu Szkolnego w Krakowie Nacz. Kołakowskiego. Witam serdecznie gospodarza miasta Krakowa Prezydenta Dra M. Kaplickiego. Witam posła Dra Pochmarskiego, jako przedstawiciela posłów i senatorów ziemi krakowskiej. Witam przedstawiciela Zarządu Głównego Z. N. P. p. Józefa Chudego i przedstawiciela T. N. S. W. p. prof. Michalskiego.

Witam całym sercem Was wszystkich Kochani delegaci, którzyście tak licznie przybyli. Witam Was z radością wielką, że możemy się znów wspólnie spotkać i radzić o całości prac tego nam

wszystkim szczególnie drogiego Towarzystwa, po przez które pełnimy służbę serdeczną Polsce, Ojczyźnie naszej najdroższej.

Niech mi wolno będzie od razu na wstępie uczcić pamięć tych wszystkich naszych drogich kolegów i towarzyszków pracy, którzy opuścili nasze szeregi odchodząc w zaświaty. Niestety nie mogę ich tu wszystkich wymienić i pożegnać. Do wiadomości Zarządu Głównego dochodzi wieść o odejściu tylko niektórych pracowników.

Do nich należy:

ś. p. Czesław Dombrowa-Wójcicki, członek honorowy Towarzystwa, b. poseł na sejm galicyjski, uczestnik walk o wolność, wieloletni działacz TSL w Samborszczyźnie.

ś. p. Andrzej Frydel, rolnik, założyciel Koła TSL w Leszczynach, bojownik o polskość Białej.

ś. p. Magdalena Wojciechowska wytrwała pracownica oświatowa, inicjatorka i dusza budowy domu ludowego w Wólce Suszeńskiej.

ś. p. Michał Wroński, sekretarz Koła TSL w Tłumaczu, który całe życie wytrwał na posterunku pracy TSL.

ś. p. Jan Pałac, pracownik Czytelni TSL w Samborku, zmarły tragiczną śmiercią w młodym wieku.

ś. p. Dr Władysław Cyga, wieloletni prezes Koła TSL w Brzesku, serdecznie oddany sprawie podniesienia wsi.

Cześć Ich pamięci!

W ukochaniu Ojczyzny, w trosce o dobro o kulturę i o wyrobienie obywatelskie szerokich mas zjednoczmy się na czas naszych obrad. Obrady nasze mają zamknąć miniony czterdziesty piąty z rzędu, rok pracy TSL i mają wytknąć kierunek naszej dalszej pracy w najpilniejszych sprawach.

Otrzymaliście w swoim czasie obszernie sprawozdanie, obrazujące pracę TSL w 1935 r. Nawiązując do tego sprawozdania, muszę stwierdzić z radością i dumą, że rok pracy, który mamy poza sobą wstydu nam nie przynosi. Mamy słuszne powody, aby się chlubić jego dorobkiem. W czasie w którym pełno było narzekania, w którym wielu ludziom ręce opadały, nam ręce nie opadły, lecz podjęły pracę na jeszcze szerszą skalę niż w latach dobrobytu. I dlatego każdy rok przynosi nam nowe postępy.

Jedną z najważniejszych dziedzin naszej pracy to dziedzina bibliotekarstwa oświatowego.

Podjęliśmy w jej zakresie trud stworzenia regularnej sieci

bibliotek stałych i ruchomych. W poprzednim roku powołaliśmy do życia Biblioteki Powiatowe TSL we wszystkich powiatach Małopolski. Zadaniem ich jest zaopatrzenie w książkę każdej wsi, której nie stać na stałą własną bibliotekę. W końcu 1935 r. liczba książek w tych bibliotekach doszła do liczby 85.396 tomów, a liczba punktów bibliotecznych, obsługiwanych przez Biblioteki Powiatowe TSL wyniosła w 1935 roku 1.232. Jeśli dodamy inne biblioteki TSL, to liczba wszystkich bibliotek TSL doszła w 1935 r. do 2.572, a liczba książek w nich zawartych do 598.157 tomów. Są to największe liczby od czasu powstania Towarzystwa. W 1935 r. właśnie pomimo ciężkich czasów po raz pierwszy liczba bibliotek TSL przewyższa największą liczbę z czasów przedwojennych, kiedy to w 1913 roku liczba bibliotek TSL wynosiła 2.380. Czyż nie jest to dowodem życzyni Towarzystwa, czyż nie jest to dowodem, że dobra wola, niezłomny wysiłek i niezrażanie się przeszkodami potrafią osiągnąć zwycięstwo i w bardzo trudnych warunkach materialnych? Możemy to pytanie postawić z tym większą dumą, że właśnie w okresie t. zw. kryzysu, bo w latach 1930 do 1935 liczba tomów w bibliotekach TSL wzrosła z 420.506 tomów do 598.157 tomów, a więc o 42%.

Niemniej w pracy tej mamy bardzo wiele do zrobienia. Na podstawie uchwał ostatniego Walnego Zjazdu podjęliśmy gruntowną reformę, wszystkich naszych bibliotek stałych. Modernizacja ich organizacji, która jest w toku, wymaga ogromnego nakładu pracy bibliotekarzy, a także i nakładu środków finansowych. Ufam jednak, że wszystkie Koła i wszyscy bibliotekarze TSL rozumieją, że praca ta jest konieczną, jeśli biblioteki TSL mają przodować nie tylko ich liczbą i liczbą dzieł, ale i wzorowym ładem, takim, jak tego wymaga współczesna technika biblioteczna.

Czeka nas jeszcze w przyszłości praca nad podniesieniem czytelnictwa na wyższy poziom i to zarówno na wsi jak i w miastach. Pragniemy bowiem prowadzić działalność biblioteczną dla szerzenia oświaty i dla podnoszenia kultury duchowej w Polsce, a nie tylko dla ułatwienia nudzącym się ludziom zabijania czasu. Nie możemy jeszcze podjąć pracy podniesienia czytelnictwa na całym naszym froncie, ale czas już wielki, abyśmy zaczęli nad tym myśleć, a gdzie się tylko da stawiać pierwsze kroki i szukać nowych dróg.

W roku sprawozdawczym podjęliśmy na nowo hasło rozszerzenia pracy bibliotecznej przez zakładanie przy nich czytelni cza-

sopism i stwarzania przy nich po miastach i miasteczkach ognisk życia kulturalnego. Cieszę się, że mogę stwierdzić, że hasło to przyjmuje się, i że szereg Kół albo stworzyło już u siebie takie czytelnie, albo myśli jak najpoważniej o ich założeniu. Zarząd Główny z wielką uwagą śledzi te poczynania i wspiera je swym autorytetem i doradą.

Gdy mówię o działalności bibliotecznej, wypada mi od razu poruszyć sprawę całości naszej pozaszkolnej pracy oświatowej, zwłaszcza tej, której terenem jest wieś. Towarzystwo nasze zostało założone z myślą o szerokich masach ludowych, zwłaszcza o masach wiejskich. Wieś też od początku była głównym terenem pracy TSL. Wierni tradycji rozbudowujemy naszą pracę na wsi. Rozszerzamy sieć naszych Czytelń Wiejskich, zakładamy w nich świetlice będące ośrodkiem pracy oświatowej. Sprawozdanie za 1935 r. podaje 1.417 Czytelń TSL z 39.848 członkami, 11.962 odczytów i pogadanek, 2.376 przedstawień teatralnych, 3.439 obchodów narodowych, 2.152 festynów. Liczby te odnoszą się głównie do pracy naszej na wsi, w Czytelniach.

Nadto troszczymy się o pogłębienie tej pracy. Szczególnie zależy nam na stworzeniu żywiołowego ruchu samokształceniowego w Czytelniach. W tym celu organizowano w Czytelniach zespoły dobrego czytania, podejmowano próby pracy samokształceniowej, w szczególności podjęto doświadczenia z konkursami opisu wsi, które dały doskonale rezultaty. Jako pomoc dla zdolniejszych jednostek prowadziliśmy w dalszym ciągu Niedzielne Uniwersytety Wiejskie (było ich 48), kursy dla przodowników i konferencje specjalne.

Prace te prowadzimy bez rozgłosu, starając się postawić je jak najpoważniej, bez oglądania się na doraźne sukcesy, rozumiejąc, że widoczne rezultaty mogą one dać tylko po dłuższym okresie czasu.

Wszystkie te prace są naturalnym przedłużeniem i dopełnieniem naszej działalności bibliotecznej.

Inna dziedzina, w której Towarzystwo może się także poszczycić bijącymi w oczy wynikami, to akcja półkolonij letnich. Prowadziliśmy ją na terenie Małopolski Wschodniej w celu zapiekania się dzieckiem polskim w środowisku o narodowości mieszanej. Ze skromnych początków w 1933 r., kiedy to mieliśmy zaledwie 10 półkolonij dla 498 dzieci, doszliśmy już w trzecim roku tej akcji do liczby 305 półkolonij dla 12.668 dzieci. Koszt tych

pókolonij wyniósł 56.433 zł. Akcja pókolonijna — to akcja o bardzo wielkiej popularności i o dużych tendencjach rozwojowych. Rok bieżący przyniósł podwojenie liczb zeszłorocznych, a mam wrażenie, że nie jest to jeszcze kres możliwości rozwojowych tej pracy.

I znów muszę podkreślić, że to właśnie w czasie, gdy dochody Kół i całego Towarzystwa gwałtownie obniżały się, Towarzystwo przeprowadziło tę akcję kosztowną, a zarazem niezmiernie pożyteczną. Czyż nie jest to żywy dowód wielkich utajonych możliwości rozwojowych TSL?

Rok sprawozdawczy przyniósł nam konieczność szerszego niż w poprzednich latach zajęcia się sprawą szkolnictwa powszechnego. Trudności finansowe państwa kazały nam podjąć w szeregu miejscowości kresowych trud zakładania i utrzymywania prywatnych polskich szkół powszechnych TSL. Obyśmy jak najrychlej doczekali się chwili, kiedy wysiłek TSL w tym kierunku będzie zbyteczny.

Liczba szkół powszechnych wynosiła w 1935 roku 11, szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych było 14, burs 11 a w nich 350 wychowanków. Liczba przedszkoli wynosiła 48. Znajdowały się one zarówno na zachodnich krańcach Małopolski, jak i na wschodzie. Pókolonie letnie, szkolnictwo prywatne TSL, przedszkola to fragmenty opieki, jaką TSL pragnie rozłoczyć nad kresową ludnością polską. Dążeniem TSL jest objęcie tą opieką każdej duszy polskiej żyjącej samotnie w środowisku o przeważających wpływach ruskich. Wydanie w kilkudziesięciu tysiącach książeczki do nabożeństwa i bezpłatne rozprawienie jej wśród drobnych grup ludności polskiej jest zewnętrznym wyrazem tych dążeń.

Rok sprawozdawczy pozwala nam zanotować dalsze postępy w porządkowaniu wielomilionowego majątku Towarzystwa. Obzernie tabele znajdujące się w sprawozdaniu Towarzystwa za rok 1935 są zewnętrznym tego przejawem. Wykazy te obejmują 907 nieruchomości, w tym 636 wszelkiego rodzaju budynków, jako to domy ludowe, szkoły, bursy i t. p. Rok sprawozdawczy przyniósł nam wykończenie 33 domów ludowych i rozpoczęcie budowy 34 nowych domów ludowych.

Podnieść tu muszę działalność Powiatowych Kuratoriów Budowy Domów Ludowych TSL w woj. Tarnopolskim, które przyczyniły się wybitnie do zwiększenia liczby domów ludowych TSL.

W nich to przede wszystkim skupia się budownictwo domów ludowych TSL.

Z rozwojem pracy naszej wiąże się zagadnienie usprawnienia naszej organizacji, w szczególności zmiany statutu. Aktualność tej sprawy była już omawianą na poprzednim Walnym Zjeździe. Czyniąc zadość tej potrzebie Wydział Ścisły Zarządu Głównego TSL opracował projekty statutu i uzupełniających go regulaminów. Jednakże wskutek rozbieżności poglądów na niektóre zagadnienia organizacyjne sprawa nie została jeszcze uzgodnioną w obrębie Zarządu Głównego i dlatego nie mogliśmy przyjść na ten Zjazd z odpowiednimi wnioskami.

Stwierdzając ogólny rozwój Towarzystwa, winien jestem wyrazić uznanie dla bezimiennej gromady pracowników Towarzystwa, którzy w 466 Kolach TSL. trują się nad wcieleniem w życie idealów Towarzystwa. Tajemnica rozwoju Towarzystwa leży w szerokiej autonomii Kół; dzięki tej autonomii spełnienie zadań TSL przez Koła nie jest niczem skrepowane, Zarządy Kół mogą rozwijać w pełni swoją pomysłowość. Z tego też względu — jak i ze względu na ponad partyjny charakter Towarzystwa w szeregach naszych jest miejsce dla wszystkich obywateli bez względu na dzielące ich różnice. Rzetelnych pracowników, oddanych idei i pragnących pracować dla niej, nie dla osobistej kariery, zawsze nam potrzeba i dlatego wszystkich ludzi dobrej woli, którzy takiej właśnie pragną pracy, bez względu na ich poglądy, serdecznie do siebie zapraszamy.

Wszystkim naszym działaczom, którzy przyczynili się do osiągnięcia tych zaszczytnych rezultatów, o których mówiłem w imieniu Zarządu Głównego jak najserdeczniej dziękuję.

Następnie wypada mi podziękować serdecznie wszystkim Władzom państwowym z Ministerstwem WR. i OP. na czele, władzom samorządowym i innym instytucjom za poparcie, jakim darzyły TSL. Pragnę przy tej sposobności wyrazić nadzieję, że w przyszłości pomoc finansowa samorządu terytorialnego dla TSL będzie wydatniejszą. Dziś, gdy TSL podjęło realizację sieci bibliotecznej, wyręczając w tym samorząd mamy prawo nie tylko oczekiwać, ale żądać wydatniejszej pomocy od samorządu.

Pragnę wreszcie podziękować serdecznie całemu społeczeństwu, a w szczególności nauczycielstwu, za ofiarność na cele TSL i współudział w pracy.

Wierzę głęboko, że życzliwość jaką nas dotąd darzyło spo-

leczeństwo towarzyszyć będzie nadal naszej pracy. Wierzę, że szeregi nasze wciąż będą rosły, skupiając w sobie wszystkie najbardziej uspołecznione jednostki. Dlatego też jestem najmocniej przekonany, że służba nasza Polsce będzie coraz owocniejsza i że każdy nasz czyn będzie utwierdzeniem jej potęgi.

W tej wierze głębokiej wnoszę okrzyk:

Najjaśniejsza Rzeczpospolita Polska niech żyje!

Pan Prezydent Ignacy Mościcki niech żyje!

Najwyższy Wódz General Śmigły-Rydz niech żyje!

Otwieram obrady XXXIX Walnego Zjazdu Delegatów TSL.

Imieniem Zarz. Gł. TSL p. dr Stefan Uhma zgłosił wniosek o wysłanie następujących telegramów:

PAN PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ
IGNACY MOŚCICKI

W a r s z a w a.

XXXIX Walny Zjazd Delegatów Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie składa Panu Prezydentowi najgłębsze wyrazy czci i holdu oraz zapewnienia, że widząc w oświeconym obywatelu najlepszą gwarancję rozwoju Państwa Towarzystwo Szkoły Ludowej w pracy swej zawsze służyć będzie dobru Rzeczypospolitej.

GENERALNY INSPEKTOR ARMII
GEN. EDWARD ŚMIGŁY-RYDZ

W a r s z a w a.

XXXIX Walny Zjazd Delegatów Towarzystwa Szkoły Ludowej składając hold Naszej Armii jako najdroższej sercu całego narodu rękojmi naszego mocarstwowego rozwoju przesyła najwyższemu Wódcowi Sił Zbrojnych Państwa przyrzeczenie gorącej współpracy nad umacnianiem obronności Rzeczypospolitej.

MINISTER WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO

WOJCIECH ŚWIĘTOSŁAWSKI

W a r s z a w a.

XXXIX Walny Zjazd Delegatów Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie przesyła Panu Ministrowi zapewnienie stałej

i żywej współpracy nad rozwojem kultury i oświaty szerokich mas polskiego społeczeństwa dla dobra i mocy Rzeczypospolitej.

Wniosek uchwalono przez aklamację.

Następnie powitali Walny Zjazd, życząc mu pomyślnych wyników obrad, a TSL jak największego rozkwitu i jak najlepszych wyników pracy kulturalno-oświatowej, pp. wiz. F. Popławski im. Min. W. R. i O. P., prezydent dr M. Kaplicki, jako gospodarz m. Krakowa, nacz. Kolakowski im. pana kuratora Stypińskiego, J. Chudy z Warszawy im. Zarz. Gł. Z. N. P., H. Nuzikowska ze Lwowa im. Kół Gospodyń Wiejskich woj. lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, pos. Pochmarski im. posłów i senatorów ziemi krakowskiej.

Po przemówieniach odczytała wiceprezeska Zarz. Gł. TSL p. M. Jaworska depesze z życzeniami, nadesłane Walnemu Zjazdowi przez:

Światowy Związek Polaków z Zagranicy, Macierz Szkolną Ziemi Cieszyńskiej, Polską Macierz Szkolną w Wilnie, Macierz Szkolną w Warszawie, Zrzeszenie Wojewódzkie Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet we Lwowie, Instytut Oświaty Dorosłych, Towarzystwo Czytelń Ludowych w Poznaniu, Wiceministra generala Litwinowicza, dyrektora Studium Handlowego dr. Bollanda wreszcie Zarządy Kół TSL w Mraźnicy i Worocheie.

P. prezes Witold Ostrowski odczytał z kolei listę osób, którym Zarząd Główny w uznaniu dla ich wieloletniej działalności i wybitnych zasług koło rozwoju Towarzystwa uchwalił nadać srebrne pierścienie pamiątkowe.

Pierścienie takie otrzymali: Adamski Franciszek — Kaniów pow. Biała, Aftarczuk Józef — Śniatyń, Bielawska Maria — Szczawnica, Bieniek Józef — Librantowa pow. N. Sącz, Błażewski Wiktor — Świlcza pow. Rzeszów, Bulkowski Ksawery, dyr. gimn. — Tłumacz, Buzek Jerzy — Węgierska Górka, Carnelli Józef — Kolomyja, ks. dziek. Czyrek Jan — Kamionka Strumillowa, Danda Emilia — Stanisławów, Damek Jerzy — Ciencina pow. Żywiec, Dziob Józef — Zator, Gromko Ludwik — Mizun Stary, Grzybczyk Jan — Leżajsk, dyr. Janowski Karol — Radymno, Jasiński Jan — Stanisławów, Jeżowski Jan, starosta — Tłumacz, Kelar Franciszek — Tarnopol, mgr Kocół Alfred, starosta — Zborów, dr Kriese Bruno — Ropczyce, Kulasiowa Helena — Lewandówka, ks. Lagosz Kazimierz — Złoczów, Luczyński Edmund — Stanisławów, prok. Łukaszewski Michał — Złoczów, Łuszcz Wojciech — Strzyżów, Molisak Marcelli — Tłumacz, Nowak Andrzej, dyr. Dep. W. R.

i O. P. — Warszawa, plk dr Polniaszek Franciszek — Tarnopol, Poratyńska Zofia — Lwów, Reichert Henryk — Szczakowa, Schroetter Leopold — Węgierska Górka, Smulikowski Zygmunt — Rohatyn, Stillerówna Helena — Stróże, Tomanek Stefan — Rzeszów, Wagner Jan — Stary Sącz, hr. Wolański Władysław — Grzymałów, Zając Kazimierz — Labowa pow. Nowy Sącz, hr. Załeski Aleksander — Ostapie, Żebrowski Stanisław — Strzyżów, Zuliński Antoni — Rzeszów, prof. Żurawski Kazimierz — Lwów.

Delegatów, którzy osobiście odbierali nadane im pierścienie, witali obecni gromkimi oklaskami.

Po krótkiej przerwie wygłosił p. dyr. Kazimierz Piątkowski ze Lwowa obszerny referat p. t.: «Stosunki narodowościowe i wyznaniowe w Małopolsce Wschodniej a praca społeczna». Jako wnioski wynikające z jego wywodów zgłosił prelegent następujące tezy:

I. Walny Zjazd TSL uznając, że na czoło naszego życia państwowego wysuwa się sprawa obrony Państwa, która nas wszystkich musi zjednoczyć około naszej Armii i Jej Wodza, wyraża opinię, że zawsze, a specjalnie w tym roku, gdy wszyscy Polacy składają ofiarę na rzecz Funduszu Obrony Narodowej, praca kulturalno-oświatowa TSL, winna być specjalnie prowadzoną pod hasłem moralnej mobilizacji dusz Naszego Narodu dla obrony całości i mocarstwowego stanowiska naszej Rzeczypospolitej.

II. Społeczeństwo polskie w Małopolsce Wschodniej, które jest dziedzicem i przedstawicielem polskiej pracy kulturalnej i cywilizacyjnej na tych ziemiach, a zdecydowaną ofiarą krwi i mienia zapewniło przynależność tych ziem do Państwa Polskiego, domaga się decydującego głosu w organizowaniu tych ziem pod względem politycznym, gospodarczym i kulturalnym, bo tylko wtedy może przyjąć odpowiedzialność za rozwój polskiej państwowości na tym terenie.

III. W uwzględnieniu szczególnych stosunków wyznaniowych i narodowościowych w Małopolsce Wschodniej i niespotykanego w innych województwach naszego Państwa zmieszania od wieków obu wyznań i narodowości, Walny Zjazd stwierdza, że zgodne współzycie obu narodowości, mające za sobą wielowiekową tradycję, musi być dla dobra Państwa zachowane i rozwijane. Tym nie mniej, uważając, że na Polakach zamieszkujących te ziemie przede wszystkim ciąży obowiązek obrony Państwa, Walny Zjazd stwierdza konieczność podniesienia aktywności elementu polskiego, zaprzestania wszelkich wewnętrznych sporów i stworzenia jednolitego zwartego frontu polskiego, by przez to doprowadzić do harmonijnego spóldziałania wszystkich organi-

zacji polskich, działających na tym terenie. W szczególności jest rzeczą bardzo pilną zahamowanie dalszej utraty rzymsko-katolików i odebrania zabranych. Dla spełnienia tego zadania jest rzeczą konieczną utworzenie przy pomocy Państwa znaczniejszej ilości parafii rzymsko-katolickich w diecezjach lwowskiej i przemyskiej oraz wzmoczenie opieki duszpasterskiej i kulturalnej nawet nad drobnymi skupieniami polskimi.

IV. Wobec faktu, że z zapasu polskiej ziemi oddanego w wykonaniu ustawy o reformie rolnej do parcelacji w Małopolsce Wschodniej przeważna część przeszła w ręce ukraińskie drogą kupną przy parcelacji, a w znaczniejszej mierze drogą odkupu od nabywców Polaków, Walny Zjazd mając przede wszystkim na uwadze fakt, że parcelacji ulegają majątki będące od wieków w polskim posiadaniu zwraca się z gorącym apelem do Rządu, by ziemia z rąk polskich przechodziła tylko w ręce polskie, celem stworzenia silnego gospodarczo stanu chłopskiego, a do społeczeństwa polskiego z żądaniem wytworzenia opinii potępiającej tych, którzy oddawaniem ziemi w ręce nie polskie przyczyniają się do kurczenia naszego stanu posiadania na tym terenie.

V. Równie doniosłą jak praca na wsi jest sprawa wzmocnienia żywiołu polskiego w miastach i miasteczkach przez podniesienie polskiego stanu rzemieślniczego i polskiego drobnego handlu, oraz skierowanie Polaków ze wsi do zajęcia się tymi zawodami. Społeczeństwo polskie winno zagadnienie to otoczyć specjalną opieką.

VI. Walny Zjazd TSL zwraca uwagę delegatów Kół i całego społeczeństwa polskiego na wielkie niebezpieczeństwo, wynikające z rozwijanej agitacji żywiołów wywrotowych we wszystkich warstwach Naszego Narodu, a specjalnie wśród młodzieży. Całość Państwa i zdrowy rozwój Narodu wymagają zdecydowanego przeciwstawienia się temu zjawisku przez żywą i intensywną pracę wychowawczą i oświatową, która powinna spowodować bardziej krytyczne stanowisko szerokich mas w stosunku do haseł obcych i pełną świadomość, że ich szerzenie rozbija naszą wewnętrzną spójność narodową, a w następstwie zagraża naszej politycznej samodzielności. Usiłna propaganda żywego i ofiarnego udziału całego społeczeństwa w akcji pomocy zimowej i objęcie pracą kulturalno-oświatową wszystkich obywateli Państwa pozbawionych pracy, winne stać się jednym z wyrazów naszej czynnej w tej dziedzinie postawy.

Wszystkie wnioski zostały przyjęte przez Zjazd przez akklamację.

Następnie zabrał głos dr St. Uhma ze Lwowa, składając Walnemu Zjazdowi obszernie sprawozdanie z komisji sprawozdawczo-

finansowej, po czym imieniem tej komisji zgłosił następujące wnioski.

I. Wniosek dra Wagnera z Koła TSL w Lewandówce:

XXXIX Walny Zjazd TSL, zapoznawszy się szczegółowo ze sprawozdaniem Zarządu Głównego za rok ubiegły i przedyskutowawszy uwagi delegatów, stwierdza z zadowoleniem, że na ogół postępy pracy TSL są zadawalające i wskazują tendencję rozwojową Towarzystwa, natomiast braki i niedomagania są obserwowane i w miarę możliwości usuwane. Z tej racji XXXIX Walny Zjazd składa Zarządowi Głównemu pełne uznanie i podziękowanie.

II. Wniosek prof. Jasińskiego ze Stanisławowa:

Walny Zjazd TSL uchwała serdeczne podziękowanie naszej Armii i Korpusowi Oficerskiemu i Podoficerskiemu za moralne i materialne popieranie TSL.

III. Wniosek dra Dwernickiego ze Lwowa:

Wzywa się Zarządy Kół i członków wszystkich Kół, ażeby dołożyli starań w celu powiększenia ilości członków TSL przez zachęcenie najszerszych kół ludności polskiej do wpisywania się do Towarzystwa Szkoły Ludowej.

IV. Wniosek płk. Zygnuntowicza ze Lwowa:

Walny Zjazd TSL wzywa Zarząd Główny do rozpisania konkursu na powieści, utwory dramatyczne dla Teatrów Amatorskich, pieśni i na popularne opisy czynów bohaterskich Legionów i Marszałka Piłsudskiego, o wojsku polskim i jego czynach w roku 1920.

Wnioski przyjęto przez aklamację.

Sprawozdanie Rady Nadzorczej złożył jej prezes prof. dr Władysław Kumaniecki z Krakowa. Mówca rozpoczął swe wywody charakterystyką nastawienia społeczeństwa do TSL w ostatnich kilkunastu latach. Po odzyskaniu niepodległości państwowej społeczeństwo poczuło się nagle zwolnione od tych wszystkich obowiązków, które poprzednio tak ofiarnie spełniało. Całą działalność w zakresie kulturalno-oświatowym pragnęło złożyć na barki organów rządowych. Mówca uważa podobne nastawienie za mocno niepożądane i na dłuższą metę za szkodliwe. Są takie odcinki pracy kulturalno-oświatowej, gdzie rząd wprawdzie jest obowiązany pomagać, ale wykonanie dobre, z pewnym sentymentem dla sprawy, a przy tym tanie mogą dać tylko specjalne organizacje. Z takiej działalności znane jest TSL od dawna. Radosnym jest fakt, że społeczeństwo nawraca powoli do dawnego, przedwojennego sentymentu w stosunku do TSL.

Po tej małej dygresji stwierdza mówca, że badanie kasy, ksiąg i dokumentów kasowych wykazało, że gospodarka Zarządu

Gł. TSL jest prowadzona bez zarzutu. Rada Nadzorcza podnosi ofiarną pracę całego personelu TSL i wyraża mu głębokie uznanie. Imieniem Rady Nadzorczej wnosi mówca wniosek o udzielenie Zarządowi Gł. TSL absolutorium z czynności i rachunków za rok 1935.

Wniosek przeszedł przez aklamację.

Z kolei przewodniczący prezes Witold Ostrowski zarządza wybory uzupełniające do Zarządu Gł. i do Rady Nadzorczej, powołując Komisję skrutacyjną w następującym składzie:

Dyr. Kostecki — Kraków, pułk. Kumorkiewicz — Kraków, kier. Marek — z Heczmarowic, prof. Galas — Bochnia, prof. Gorrecki — Nowy Sącz, prof. Bojczuk — Rzeszów, dyr. Janicki — Tarnobrzeg, Kaniowski — Drohobycz, Chojecki Rudolf — Gródek Jagielloński, pułk. Nosowicz — Jarosław, pułk. Zygmuntowicz — Lwów, mgr Opalek Ryszard — Lwów, dyr. Schimanek — Lwów-Lewandówka, inż. Schweizer — Tarnopol, ks. prof. Lagosz — Złoczów, dr J. Zieliński — Stanisławów.

W międzyczasie, przed przystąpieniem do aktu głosowania, prosi przewodniczący Walny Zjazd o złożenie podziękowania ustępującemu członkowi Zarządu Gł. dr. T. Dwernickiemu ze Lwowa, za jego wieloletnią działalność w Zarz. Gł. TSL. Dr Dwernicki uczestniczył w pracy Zarządu Gł. od założenia TSL, a obecnie ma przejść do pracy w Radzie Nadzorczej.

Wniosek przyjęto hucznymi oklaskami.

Po krótkiej przerwie zabrał głos przewodniczący komisji skrutacyjnej, inż. Edward Kostecki z Krakowa i zaznajomił delegatów ze sposobem głosowania, po czym nastąpiło samo głosowanie.

Po przeprowadzeniu głosowania objęła przewodnictwo zebrania wiceprezes Zarządu Gł. p. M. Jaworska ze Lwowa.

Sprawozdanie z obrad komisji bibliotecznej złożył p. instr. Fr. Sedlaczek ze Lwowa, stwierdzając, że referat, który wygłosił dr Eustachy Gaberle wywołał na komisji ożywioną dyskusję, natomiast, wbrew oczekiwaniom, nie zostały prawie wcale poruszone zagadnienia organizacji bibliotek. Na zakończenie odczytał sprawozdawca wnioski komisji:

I. Walny Zjazd stwierdza, że najważniejszym środkiem do realizowania celów ideologicznych Towarzystwa, a mianowicie podnoszenia kultury narodowej, pogłębiania oświaty, uświadomienia państwowego i utrzymania łączności kulturalnej między Polakami w kraju i zagranicą, jest dobrze pojęte i trafnie zorganizowane czytelnictwo. Główną też troską Towarzystwa musi być zakładanie i bogacenie bibliotek oraz dobór dobrej książki.

II. Walny Zjazd stwierdza, że podstawą dobrego czytelnictwa jest właściwa książka w rękach każdego czytelnika. Staraniem więc kierownika biblioteki TSL musi być, aby książka, którą TSL oddaje w ręce czytelnika, odpowiadała ideologii TSL.

Walny Zjazd jest świadomy, że dobór książek musi się odbywać na podstawie wszechstronnej, o ile to możliwe, obiektywnej oceny, która ma uwzględnić: a) zewnętrzną charakterystykę książki, b) analizę jej treści, c) osąd pod względem wartości społeczno-wychowawczej, artystyczno-literackiej i oświatowo-naukowej oraz zawierać kwalifikację, dla jakich bibliotek książka jest polecona lub dozwolona.

Wnioski uchwalono przez aklamację.

Z kolei poseł dr Zdzisław Stroński odczytał wnioski uchwalone przez komisję oświatowo-gospodarczą:

I. Niepomyślna sytuacja gospodarcza wsi, wywołana przede wszystkim jej przeludnieniem i wynikające stąd ujemne skutki dla całokształtu zagadnień gospodarczych Państwa, wymagają przedsięwzięcia skutecznych środków zmierzających do opanowania wytworzonej sytuacji i wytworzenia warunków zapewniających aktywizację życia gospodarczego i trwale opanowanie jego strukturalnych niedomagań.

II. Skuteczne i pozytywne rozwiązanie zagadnień gospodarczych jest warunkiem pomyślnej przyszłości Narodu polskiego. Dlatego też wysilek zmierzający do aktywizacji życia gospodarczego powinien być powszechny i poza rolą w tym względzie Państwa powinien się wyrazić w wydatnej i ciągłej pracy jednostek i grup społecznych, zwłaszcza, że akcja Państwa z uwagi na szczupłość budżetów publicznych musi być często ograniczona. Stąd wypływa konieczność jak najszerzego uwzględnienia zagadnień gospodarczych w działalności oświatowej.

III. Podniesienie przez oświatę kultury wsi stanowi najskuteczniejszy środek w walce o podniesienie kultury materialnej wsi. Wpływ bowiem rozwoju kulturalnego ludności wiejskiej na życie gospodarcze wyraża się w podniesieniu poziomu gospodarki rolnej i jej techniki, co stanowi warunek powodzenia przebudowy ustroju rolnego i ułatwia przegrupowanie nadmiaru ludności z rolnictwa do niedoludnionych gałęzi naszego gospodarstwa narodowego (handel, przemysł i t. p.) oraz ułatwia zadawalniające rozwiązanie zagadnienia populacyjnego w Polsce.

IV. Brak dostatecznie wyrobionej kultury gospodarczej jest naszą cechą narodową, dlatego też w akcji oświatowej powinniśmy położyć nacisk na wychowanie gospodarze społeczeństwa.

V. W działalności oświatowej w zakresie konkretnych zagadnień gospodarczych należało by uwzględnić następujące momenty:

- a) uświadomienie o przyczynach zła i jego rozmiarach, tudzież wskazania dróg naprawy;
- b) unikanie demagogii w akcji w tym znaczeniu, że po zastosowaniu pewnych środków ma nastąpić natychmiastowa poprawa. Głębokie bowiem niedomagania strukturalne naszego życia gospodarczego wskazują raczej na to, że procesy regeneracyjne trwać muszą dłuższy okres czasu. Poprawa pewnych stosunków gospodarczych wsi (tak np. obecnie) nie powinna usypiać czujności;
- c) organizowanie czytelnictwa i samokształcenia gospodarczego;
- d) popularyzacji akcji zmierzającej do podniesienia rolnictwa np. melioracji, komasacji, budowa dróg, szkół i t. p. oraz popularyzacji szarwarku jako źródła realizacji tych poczynań;
- e) współdziałanie w zakresie spraw rolniczych z organizacjami przymusowymi samopomocy społecznej przez wywołanie dla działalności tych organizacji zainteresowań wśród najszerszych warstw społecznych;
- f) pobudzenie organizowania drobnego wytwórstwa wiejskiego (przemysł ludowy, domowy, chałupnictwo) przy równoczesnym zwracaniu uwagi na należyłą organizację zbytu chroniącą wytwórców przed wyzyskiem nakładców i pośredników;
- g) popularyzowanie spółdzielczości (Kółka przysposobienia spółdzielczego);
- h) pobudzanie inicjatywy handlowej wśród ludności wiejskiej (kursy sklepikarskie i t. p.).

Wszystkie wnioski przyjęto przez aklamację.

Przewodnictwo zebrania objął ponownie prezes Witold Ostrowski, oświadczając, że jako wniosek, w myśl § 90 statutu TSL na Walny Zjazd nadesłano projekt zmiany statutu. Zmiana statutu może być przedmiotem obrad tylko wtedy, gdy zostanie umieszczona przez Zarząd Gł. w porządku Walnego Zjazdu przy zwołaniu. Sprawą tą zajmuje się specjalna komisja Zarządu Gł. Jednakże projekt zmiany statutu nie dojrzał jeszcze dostatecznie, aby się nim można było zająć.

Na zakończenie swego przemówienia dziękuje przewodniczący w gorących słowach wszystkim delegatom za trud przybycia na Walny Zjazd, p. prezyd. dr M. Kaplickiemu, jako gospodarzowi

m. Krakowa, za udogodnienia, z których Walny Zjazd TSL korzystał, oraz za przedstawienie w Teatrze im. Jul. Słowackiego, które zostało urządzone przez miasto dla uczestników Zjazdu TSL, wreszcie całemu personelowi Zarządu Głównego, szczególnie jego dyrektorom za ofiarną pracę około rozwoju Towarzystwa.

Dyr. Ksaw. Bulkowski z Tłumacza prosi Walny Zjazd o złożenie podziękowania prezesowi Witoldowi Ostrowskiemu za trudy poniesione dla TSL.

Wniosek przyjęło hucznymi oklaskami.

W międzyczasie komisja skrutacyjna ukończyła obliczanie oddanych głosów, po czym przewodniczący tej komisji, inż. Edward Kostecki, ogłosił wynik głosowania.

W wyniku wyborów zostali wybrani w skład Zarządu Głównego z mandatem na jeden rok:

Cierniak Antoni (Buczkowice), Maj Kazimierz (Warszawa), Malik Bronisław (Lwów), Sieńko Władysław (Kraków);

z mandatem na dwa lata:

dr Waga Julian (Kraków);

z mandatem na trzy lata:

ks. dr Dugosz Teofil (Lwów), Dreziński Jan (Kraków), dr Gluth Marian (Kraków), Jaworska Maria (Lwów), ks. dr Moliński Andrzej (Kraków), Osiecki Ludwik (Kraków), Pikulski Antoni (Stanisławów), Przybylska Zofia (Kraków), dr Wnęk Władysław (Kraków), Zygmuntowicz Zygmunt (Lwów), Żyboriski Witold (Wiśniowczyk—Podhajce).

Do Rady Nadzorczej zostali wybrani:

Dadlezowa Paulina (Rawa Ruska), Dajczak Wawrzyniec (Lwów), dr Dwernicki Tadeusz (Lwów), Greger Józef (Lwów), inż. Kostecki Edward (Kraków), dr Kumaniecki Władysław Kazimierz (Kraków), Nowak Andrzej (Warszawa), Prażmowski Belina Władysław (Lwów), Zachemski Jakub (Kraków).

Po ogłoszeniu wyniku wyborów przewodniczący zamknął obrady Walnego Zjazdu.

KRONIKA TSL.

Z ŻYCIA KÓŁ I CZYTELŃ.

Konferencja bibliotekarzy TSL w Oświęcimiu.

W niedzielę, dnia 27 września 1936 r. w 7-kl. szkole powszechnej im. kr. Jadwigi w Oświęcimiu, odbyła się konferencja bibliotekarzy TSL okręgu brzeszczańskiego.

Konferencję zajął delegat Zarządu Okręgowego TSL p. Jan Kosoń, po czym oddał przewodnictwo p. Janowi Mackowi, opiekunowi rejonu.

Porządek obrad obejmował sprawozdanie bibliotekarzy z działalności bibliotek, następnie organizację bibliotek, propagandę książki, zasady pracy samokształceniowej oraz znaczenie biblioteki i rolę kulturalną książki, które zreferował instr. O. P. p. Wład. Pelesz z Białej. Po referacie nastąpiła dyskusja, w której żywy udział brali delegaci Kół i Czytelń TSL. Między innymi poruszono sprawę Pow. Centr. Bibl. w Białej, na które podawał odpowiedź kier. P. C. B. p. W. Błotko. Po obradach delegaci zwiedzili miejscową bibliotekę TSL.

Kurs dla bibliotekarzy Czytelń TSL powiatu tarnopolskiego w Tarnopolu. Sekcja biblioteki powiatowej Koła Tarnopolskiego TSL w zrozumieniu potrzeby książki polskiej w rękach każdego Polaka, oraz w trosce o podniesienie czytelnictwa dobrej książki wśród swoich członków w powiecie tarnopolskim — zorganizowała w dniu 8 listopada 1936 r. jednodniowy kurs dla bibliotekarzy Czytelń TSL powiatu tarnopolskiego.

Na kurs przybyło 80 bibliotekarzy i ich zastępców.

Kurs otworzył z ramienia Zarządu Koła i z ramienia Powiatowej Centralnej Biblioteki dr Adam Przyboś, po czym nastąpiły referaty: prof. A. Stoffel mówił o propagandzie książki polskiej na wsi, dr A. Przyboś przedstawił te działy książek, z jakimi może bibliotekarz spotkać się w bibliotece TSL, dr R. Stroemichówna zaznajomiła słuchaczy z nowymi współczesnymi powieściami, instr. F Sedlaczek, delegat Kuratorium O. S. Lw., pouczył bibliotekarzy, jak należy czytać książki i podał szereg praktycznych wskazówek w związku z prowadzeniem bibliotek wiejskich, wreszcie dr T. Ladenberger mówił o należytych konserwowaniu książek. Po każdym referacie następowała dyskusja, w czasie której bibliotekarze dzielili się swymi spostrzeżeniami lub prosili o wskazówki. Kurs zakończył się w godzinach popołudniowych.

Wiece oświatowo-gospodarcze na Podolu. Na Podolu odbyły się ostatnio wiece oświatowo-gospodarcze, zwołane przez Związki Powiatowe Kół TSL. Między innymi wiece takie odbyły się w Tarnopolu i Skalacie. W Skalacie wiec odbył się przy udziale około 400 włościan, przedstawicieli duchowieństwa i delegatów organizacji społecznych.

Na wiecach poruszono szereg spraw gospodarczych, handlowych, spraw dotyczących rzemiosła i przemysłu.

Powszechną uwagę zwróciło przemówienie robotnika rolnego na zebraniu w Skalacie, który złożył deklarację w imieniu bezrolnych mieszkańców wsi Touste, oświadczając się stanowczo przeciw parcelowaniu majątków ziemskich, o ile nie będzie równocześnie stworzony fundusz pożyczkowy dla bezrolnych na zakupno

ziemi z majątków ziemskich. Przedstawiciel bezrolnych podkreślił, że dotychczasowa sprzedaż ziemi dokonywana jest między posiadających gotówkę, a w konsekwencji bezrolni zostają pozbawieni pracy. Bezrobotni muszą protestować przeciw parcelacji w powyższych warunkach, tak, jakby protestowali robotnicy przeciw zniszczeniu fabryki, z której żyją.

Walny Zjazd Związku Okręgowego w Rzeszowie. Dnia 27 września b. r. odbył się w Rzeszowie, w sali Gimnazjum Krawieckiego TSL, Walny Zjazd przy udziale delegatów Kół z: Krosna, Strzyżowa, Czudca, Rzeszowa, Głogowa, Łańcuta, Grodziska-Dolnego, Leżajska, Przeworska, oraz Czytelní z: Rudnej-Wielkiej, Niechobrza-Średniego, Staromieścia, Świlczy, Przybyszówki i Harty-Górnej.

Władze szkolne reprezentowali: inspektor szkolny p. St. Tomanek i instruktor o. p. p. P. Paško.

Zjazd zagał prezes Związku Okręgowego p. sędzia E. Brydak dłuższym przemówieniem o obecnej działalności TSL. Po złożeniu sprawozdań i udzieleniu ustępującemu Zarządowi absolutorium, wybrano nowy Zarząd w następującym składzie: sędzia E. Brydak — prezes, nacz. sądu dr M. Czarnek — I. zast. prezesa, prof. Wł. Pańczak — II. zast. prezesa, instr. TSL T. Pociask — sekretarz, prof. J. Białówna — zast. sekret., dyr. Wł. Kuszyński — skarbnik, pprok. A. Jagielski — zastępca skarbnika. Członkami Zarządu zostali: sędzia Neckarz J. z Przeworska, rejent Grzybczyk J. z Leżajska, insp. szk. Ginter W. z Niska, naucz. Olbrycht Fr. z Łańcuta, kier. szk. Kusy A. z Harty-Górnej, kier. szk. Kamiński St. z Rudny-Wielkiej, p. Ruczkowa Z., dr Hakalla, dr Więcek, rejent Wirski z Rzeszowa oraz p. Ciupak z Głogowa.

Po wyborach instr. oświat. TSL p. Pociask omówił program pracy na przyszłość, po czym odbyła się dyskusja, w której podkreślano ważność zagadnień gospodarczych, urządzania kursów zawodowych oraz półkolonii letnich.

Na zakończenie sędzia p. E. Brydak postawił wniosek o przedstawienie Zarządowi Gł. pp.: A. Żulińskiego z Rzeszowa, W. Luszczka ze Strzyżowa, W. Błażewskiego ze Świlczy, J. Grzybczaka z Leżajska raz insp. St. Tomanka z Rzeszowa, do odznaczenia ich srebrnym pierścieniem TSL.

Z obszernego sprawozdania wynika, że na terenie Związku Okręgowego istnieją 3 Związki Powiatowe w Rzeszowie, Kolbuszowie (od 5 XI 1935 r.) i Nisku. Ostatni po małej przerwie zaczął znowu funkcjonować od 7 czerwca b. r. W ciągu roku sprawozdawczego z 26 Kół przestały istnieć 2: w Tyczynie i Łączkach Jagiellońskich. Nowych Kół założono 3: w Czudcu, Błażowej i Kańcudze. Obecnie istnieje ich 27, z tego 7 wiejskich. Rozbudowa sieci Czytelń przedstawia się korzystnie. Powstało 50 nowych Czytelń, z tego 11 zorganizował Zw. Okręgowy. Ogółem istnieje ich 166. Z tej liczby przypada na poszczególne powiaty: Brzozów 13, Kol-

buszowa 36, Krosno 8, Łańcut 10, Nisko 40, Przeworsk 3, Rzeszów 42, Tarnobrzeg 14. Na wzór Czytelni w Rzeszowie powstały Czytelnie w Krośnie, Sokolowie, Błażowej i Staromieściu. Na terenie Związku Okręgowego istnieje 8 Powiatowych Centralnych Bibliotek z łączną liczbą 8.691 książek. Obsługują one wszystkie Czytelnie TSL. W ubiegłym roku istniały 2 Uniwersytety Powszechnie typu miejskiego w Rzeszowie i Krośnie, oraz 8 Niedzielnych Uniwersytetów Wiejskich w Rzeszowie, Strzyżowie, Łańcucie, Leżajsku, Nisku, Ulanowie, Kolbuszowej i Brzozowie. Poza tym zorganizowano 8 kursów różnego typu, oraz 14 zespołów dobrego czytania w 8 placówkach.

NOWE PLACÓWKI TSL.

Nowa Czytelnia w Hucisku. Dnia 28 listopada zorganizowało Koło TSL z Głogowa drugą czytelnię w Hucisku. Na 36 zebranych 22 zapisało się na członków Czytelni i wybrało spośród siebie Zarząd w następującym składzie: kier. szk. A. Kuźmierz — opiekun, sołtys W. Rumak — przewodniczący, rolnik A. Jarosz — zast. przewodniczącego. Sekretarzem został p. A. Ptak, skarbnikiem p. P. Drag, a bibliotekarką pani K. Marszał.

Po ukonstytuowaniu się Zarządu wyświetlono film o Polsce Współczesnej, po czym delegaci Koła głogowskiego wygłosili 2 referaty. P. Ciupak mówił o sposobie hodowania winorośli na ścianach południowych, a p. Fedorowicz o korzyściach czytania dobrej książki i kulturze na wsi.

Poświęcenie Domu Ludowego w Krowince. W dniu 15 listopada odbyło się poświęcenie okazalego Domu Ludowego TSL w Krowince powiatu trembowelskiego.

Uroczystość zgromadziła tłumy okolicznej ludności z Krowinki, Łoszniowa, Boryczówki oraz Trembowli, skąd przybyli przedstawiciele władz, wojska, i organizacji społecznych. Aktu poświęcenia dokonał ks. prob. Michalkiewicz z Łoszniowa, po czym przemawiał ks. kan. Lachowicz z Krowinki, oraz przewodniczący komitetu budowy wójt p. Wilmouth, który wręczył klucze prezesowi Koła TSL ks. Kowalczykowi. Po gorącym przemówieniu ks. Kowalczyka oraz prezesa Związku Pow. Kół TSL inż. Łęczyckiego i odegraniu hymnu państwowego przez orkiestrę wojskową, odbyło się przedstawienie teatralne, a następnie zabawa ludowa.

W zupełnie wykończonym Domu mieści się Czytelnia TSL, obszerna sala teatralna na 200 osób z urządzoną sceną, świetlica, oraz jeden z najlepiej prowadzonych sklepów Kółka rolniczego.

Nowy Dom Ludowy w Maryjówce, ad Smolanka p. tarnopolski. Dnia 8 listopada b. r. odbyło się uroczyste poświęcenie Domu Ludowego i Szkoły TSL im. Marii Konopnickiej w Maryjówce ad Smolanka, którego dokonał ks. katecheta parafii baworowskiej

w obecności starosty tarnopolskiego p. mgr. Tomasza Malickiego, inspektora szkolnego p. Stanisława Błońskiego, Marii hr. Baworowskiej, delegatów TSL, polskich organizacji, oraz miejscowego społeczeństwa.

Do zebranych przemówił inspektor szkolny p. Stanisław Błoński, w serdecznych słowach podnosząc znaczenie Domu Ludowego i szkoły dla osadników-Polaków. Z dzieła tego osadnicy mogą być dumni, jest ono chlubą chłopą polskiego. Następnie starosta, jako przewodniczący Kuratorium Budowy Domów Ludowych TSL, Kościołów i Kaplic w gorących słowach podziękował wszystkim tym, którzy się przyczynili do powstania domu.

Na zakończenie miejscowa młodzież zadeklamowała chóralnie kilka wierszy Marii Konopnickiej.

Poświęcenie nowego Domu Ludowego w Skomorochach w p. tarnopolskim.

Dnia 8 listopada, po poświęceniu Domu Ludowego w Maryjówce odbyła się uroczystość poświęcenia wspaniałego i stylowego Domu Ludowego TSL im. Jerzego Baworowskiego w sąsiedniej wiosce w Skoromochach. Po nabożeństwie w miejscowym kościółku, ks. kanonik Procyk dokonał aktu poświęcenia, po czym wygłosił okolicznościowe przemówienie, w którym podkreślił znaczenie uroczystości, zasługi patrona, oraz znaczenie pracy p. starosty Malickiego nad podniesieniem życia kulturalnego i gospodarczego ludności powiatu.

Z kolei sekretarz Wydziału Powiatowego mgr Grzegorz Mazur przemówił do zebranych przed Domem tłumów, podnosząc w swym przemówieniu moment, że uroczystość dzisiejsza zbiega się z 18 rocznicą odzyskania Niepodległości i świadczy o wzrastającej sile ludu polskiego, o utrwaleniu i rozwoju polskości na Podolu.

Po defiladzie Oddziałów Strzeleckich nastąpił obiad dla uczestników uroczystości, który w miłym nastroju przeciągnął się do godzin popołudniowych.

W czasie obiadu p. starosta Malicki, oraz przewodniczący Komitetu Budowy dyr. Skóra, podziękowali wszystkim tym, którzy przyczynili się do powstania tego okazałego gmachu.

Dom Ludowy TSL w Starych Brodach.

W dniu Święta Niepodległości odbyło się uroczyste poświęcenie nowo wybudowanego Domu Ludowego TSL. W uroczystości wzięły udział delegacje: oddziałów wojskowych, przedstawiciele wszystkich polskich towarzystw z Brodów i okolicy, przedstawiciele urzędów i szkolnictwa, mieszkańcy Starych Brodów, oraz liczna publiczność z Brodów.

Na wstępie ks. dziekan Kozaczewski wygłosił okolicznościowe przemówienie, po czym wspólnie z ks. Chowańcem dokonał aktu poświęcenia Domu Ludowego.

W czasie poświęcenia przygrywała orkiestra wojskowa, zaś

chór kościelny z Brodów odśpiewał «Gaude Mater Polonia». Po przemówieniach starosty dra Jana Kaczkowskiego, burmistrza m. Brodów Kochanowskiego i prezesa Pow. Zw. Kół TSL, insp. Iryzabka, zabrał głos prezes Koła TSL w Starych Brodach dyr. Pieniążek i odczytał uchwałę Walnego Zebrania Koła TSL w Starych Brodach, mocą której w uznaniu wielkich zasług, jakie położył starosta dr Kaczkowski dla wzmocnienia polskośći w tut. powiecie przez wybudowanie szeregu domów ludowych, kościołów i kaplic, nazwano nowy dom jego imieniem.

Podniosłą uroczystość zakończono akademią.

Poświęcenie Domu Ludowego w Kupczyńcach pod Tarnopolem.

Dnia 4 października odbyło się poświęcenie Domu Ludowego TSL im. król. Jadwigi w Kupczyńcach-osadzie. Obok miejscowej ludności, w święcie osadników kupczyńskich wzięło udział liczne grono gości z Tarnopola, a w szczególności p. Tomasz Malicki, starosta powiatowy jako przewodniczący Kuratorium Budowy Domów Ludowych, Kościołów i Kaplic. Tarnopolskie Koło TSL reprezentowali: dr Roman Voit, dr Piotr Siekanowicz, dyr. gimn. Dominik Pytel, Franciszek Kelar i urzędnicy Wydziału Powiatowego. Z ramienia inspektoratu szkolnego wziął udział insp. Kościecki.

Przed bramą tryumfalną, przybraną zielenią, kwiatami i flagami, przywitał chlebem i solą gospodarza powiatu p. starostę wójt gminy Jastrzębowo, Józef Zajdel. Po wygłoszeniu kilku deklamacji przez dzieci szkolne i ofiarowaniu gościom kwiatów nastąpiło zwiedzanie oddanego do użytku Domu Ludowego. Świeżo poświęcony dom składa się z pięknej dużej sali szkolnej, mieszkania dla nauczyciela, sali teatralnej, świetlicy i ubikacji na pomieszczenie sklepu Kółka Rolniczego.

Do zebranych w sali teatralnej przemówił w gorących słowach starosta Malicki i Grzegorz Mazur, sekretarz Wydziału Powiatowego, podkreślając znaczenie Domu Ludowego dla rozwoju wsi i chłopu polskiego.

Bezpośrednio po uroczystościach w Kupczyńcach nastąpił dalszy program dnia, t. j. poświęcenie plebanii w Józefówce, w sąsiedniej wiosce.

Założenie Koła TSL w Borku Fałęckim. W dniu 21 października b. r. odbył się w Borku Fałęckim wiec oświatowy, zwołany staraniem Zarz. Gł. i tamtejszych działaczy, na którym doszło do zawiązania nowego Koła TSL. Na wiec przybyła dość liczna grupa obywateli i miejscowa inteligencja z ks. proboszczem Zagrodzkim i dyr. Hrabinem na czele. Dwa referaty na tematy: «Znaczenie oświaty pozaszkolnej w dobie obecnej» i «Zadania i cele TSL w oświacie pozaszkolnej», wygłosił instruktor oświatowy TSL p. Marian Jamka z Krakowa. Wniosek o założenie Koła TSL został przez zebranych jednomyślnie przyjęty. P. instruktor Jamka

omówił jeszcze pokrótce zadania jakie się przed nową placówką otwierają, po czym przystąpiono do wyboru zarządu i wybrano p. Prugarową St. na prezesa oraz pp. dyr. Hrabina K. i mgr Wiesniera Wł. na wice-prezesów. Sekretarzem Kola została p. Brozik Janina a skarbnikiem p. Burezyk K.

Trzy nowe Czytelnie Kola gorlickiego. Koło powiatowe TSL w Gorlicach zorganizowało w ostatnim czasie 3 nowe Czytelnie, celem rozszerzenia swej działalności. A mianowicie:

Z dniem 15 sierpnia b. r. została otwarta w Gorlicach Czytelnia pod nazwą: «Po pracy», dla robotników drzewnych firmy «Forest» w Gorlicach.

Z dniem 20 września b. r. powstała nowa Czytelnia w Sienicy, poczta Moszczenica, w powiecie gorlickim.

Wreszcie z dniem 1 października b. r. otwarło Koło drugą Czytelnię w Gorlicach, pod nazwą «Zbliżenie», dla robotników murarskich.

Nowa Czytelnia TSL. w Budach. Koło TSL w Głogowie urządziło w niedzielę, dnia 11 października b. r. zebranie organizacyjne nowej Czytelni z biblioteką ruchomą. Na zebranie organizacyjne wyjechali delegaci Kola pp.: P. Ciupak i sekr. K. Fedorowicz. Pan Ciupak wygłosił na zebraniu referat p. t.: «Oświata i kultura», zaś sprawy organizacyjne omówił p. Fedorowicz. Na 60 zebranych wpisały się do Czytelni 53 osoby, po czym przystąpiono do wyboru zarządu w następującym składzie: naucz. p. Osiniakowa H. — opiekun Czytelni, p. Przywara Władysław — przewodniczący, p. Piasecki H. — zast. przewodniczącego, p. Tarnowski T. — sekretarz, p. Kutacha K. — bibliotekarz, p. Przywara A. — skarbnik. Przewodniczącym Komisji Rewizyjnej został wójt gminy zbiorowej Głogów, zamieszkały w Budach, p. J. Kogut.

Na zakończenie wygłosił p. Ciupak, przy dużym zainteresowaniu obecnych, drugi referat p. t.: «Sadzenie drzew owocowych połączone z uprawą roli».

Nowa Czytelnia w Olpinach. Nowa Czytelnia TSL powstała także w Olpinach, w powiecie jasielskim. Do Zarządu tej Czytelni weszli nast. pp.: Wójcik I. — przewodniczący, Wiszolek J. — zast. przewodniczącego, naucz. Christ E. — bibliotekarz, Solarz I. — skarbnik. Czytelnię otworzono w drugiej połowie września. Obecnie liczy 21 czytelników.

Wydaje Zarząd Główny T. S. L. w Krakowie.

Redaktor: Dr Marian Gluth.

Redaktor odpowiedzialny: Franciszek Urbańczyk

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI: KRAKÓW, UL. ŚW. ANNY 5.

Przedpłata roczna 6.— Zł. — Cena pojedynczego numeru 1 Zł. 25 gr.

WYDAWNICTWA KSIĄŻKOWE T. S. L.

	złotych
BAR A.: Znaczenie książki w rozwoju kultury	—60
BIENIARZ J.: Duch Czarnohory	7—
CZUCHAJOWSKI B.: Umiejętność posługiwania się ży- wym słowem	—36
DYNOWSKA M.: Nasze rocznice	3:20
GRUSZECKI A.: Hutnik, powieść	2:80
GRUSZECKI A.: Tatarzy w Sandomierskim	2:60
JEŻ T. T.: Uskoki, tom I—III	6—
KRASZEWSKI J. I.: Grzechy Hetmańskie, tom I—II	5:80
KRASZEWSKI J. I.: Rzym za Nerona	3—
KRECHOWIECKI A.: Szary wilk	6:50
KUTRZEBA ST.: Polska Współczesna	2:80
KWIATKOWSKI E.: Dysproporcje. Rzecz o Polsce prze- szłej i obecnej	6—
MARCINEK ST.: Niedzielne Uniwersytety Wiejskie	—50
MEISSNER J.: Opowieści lotnicze	4—
NUZIKOWSKA H. — SIETNICKI J.: Jak organizować pół- kolonie letnie	—50
POLISZEWSKI M.: Społeczna akcja oświatowo-wycho- wawcza	2—
PRZYBOROWSKI W.: Arianie, tom I—III	5:80
SŁOMKA J.: Pamiętniki Włościanina	6—
WRÓBLÓWNA G.: Organizacja Powiatowych Central Bi- bliotecznych	—80

**DO NABYCIA W DZIALE WYDAWNICZYM T. S. L.
KRAKÓW, UL. ŚW. ANNY 5.**
